

A hungarológiáról ma – 25 éves a poznaí magyar szak¹

A magyar–lengyel kulturális kapcsolatoknak köszönhetően Lengyelországban több egyetemen is lehetőség van a magyar nyelv intézményes keretek között történő tanulására (Krakkó, Poznań, Varsó). A legfiatalabb magyar szak a poznaí Adam Mickiewicz Egyetem (UAM) Nyelvészeti Intézetének Finnugor Tanszékén működik, ahol eddig több mint 170 diák végzett. Jelenleg a magyar szakos hallgatók a 3 éves alapképzés és a 2 éves mesterképzés keretében felsőfokú nyelvtudásra tehetnek szert, elsajátíthatják a szükséges nyelvészeti ismereteket, magyar irodalommal, történelemmel és kultúrával foglalkozó kurzusokat végezhetnek, valamint fordítói és tolmácsolási alapokat is szerezhetnek.

A magyar szak 2017-ben ünnepelte 25. születésnapját. E jeles évforduló alkalmából a tanszék egy nemzetközi hungarológiai konferenciát szervezett (2017. november 30 – december 1.), ami a Lengyelországi Magyar Kulturális Év 2016/17 keretébe illeszkedett. A jubileumi konferencián elhangzott előadások *„A hungarológia ma: nyelvészet, kultúra és oktatás”* című kötetben öltöttek írásos formát a *Bibliotheca Hungarica* sorozat kiadványaként (lengyel címe: *Hungarologia dzisiaj: językoznawstwo, kultura i dydaktyka*). A külső megjelenésében és tartalmában is igényes konferenciakötet címlaptervét – Róth Miksa *„Felkelő nap”* című munkájával a borítón – Koutny Ilona, a poznaí egyetem Finnugor Tanszékének vezetője készítette, aki egyben a kiadvány főszerkesztője és a konferencia főszervezője is volt. Az esemény célját a kötet bevezetőjében maguk a szerkesztők így fogalmazzák meg: *„A konferencia kiváló alkalmat adott arra, hogy a lengyelországi, magyarországi, valamint határon túli kollégák megvitathassák a hungarológia néhány választott területének aktuális kérdéseit.”*

A konferencia előadásaiból készült írásokat tartalmazó kiadvány – ahogyan azt már a cím is előrevetíti – a magyarságtudomány különféle területeibe nyújt sokrétű betekintést nyelvészeti, kulturális és oktatási témákban. A magyar nyelvhez kapcsolódó specifikus nyelvészeti és módszertani problémafelvetések mellett a magyar kultúra más témakörei is helyet kaptak, mint az irodalom, a dráma, a film és a történelem. A 37 tanulmány nagy része magyar nyelven olvasható lengyel összefoglalóval, a lengyel nyelvű írások végén pedig egy rövid magyar tartalmi kivonat található.

A kötet a hungarológia kérdésköreit áttekintve hat tematikus fejezetből áll. Az első fejezet (*Nyelvészet: a struktúrától a jelentésig*) nyolc tanulmánya érdekes nyelvészeti témákat vizsgál behatóan különféle szempontból. Hegedűs Rita azt a kérdést fejtegeti, mi a kis nyelvek, azon belül a magyar nyelv helyzete és szerepe a Bologna-rendszerben, és funkcionális nyelvelméleti keretben egy konkrét példán (az eszkozhatározó funkcióin keresztül) mutatja be, mi lehet a magyar mint kis nyelv hozadéka a nyelvészet számára. Szili Katalin gondolatébresztő írásában az igekötők tanítását és az aspektus összefüggéseit tanulmányozza. Elemzéseiben felvázolja a lengyel és a magyar nyelvre

¹ A hungarológia ma: nyelvészet, kultúra és oktatás. Szerk.: Koutny Ilona – Kinga Piotrowiak-Junkiért – Paweł Kornatowski – Németh Szabolcs. Poznań, 2017.

jellemző aspektusfajtákat, valamint kitér a két eltérő aspektusú nyelv különbségeiből adódó nehézségekre, amelyek a lengyel anyanyelvűek magyartanítása során jelentkezhetnek. Vladár Zsuzsa ismerteti a szóelemző írásmód mögött rejlő nyelvészeti elméletek történetét, munkájában az első magyar ortográfiától az akadémiai helyesírás megszületéséig történő folyamatot kíséri végig. Paweł Kornatowski a magyar szavak morfológiai szempontú leírására vállalkozik, melyhez Jerzy Bańcerowski általános morfológiai elméletét véve alapul, a magyar nyelvre alkalmazza a szavak struktúrájára vonatkozó, egységes alaktani keretet kialakító megállapításokat. Henryk Jankowski azt taglalja tanulmányában, miért igés nyelv a magyar, miben különbözik a többi térségbeli nyelvtől, és arra próbál választ adni, vajon a magyar ige gazdagság egyéni vagy tipológiai sajátosság-e. Ladányi Mária funkcionális kognitív nyelvelméleti keretben elemzi a jelentés szerepét a nyelvtanban két jelenség (a főnévi számkategória és az igei aspektus) szemantikai alapjainak bemutatásával, rávilágítva arra, hogy a nyelvteni jelenségeket tartalmi, jelentésbeli összefüggések motiválják. Koutny Ilona a szótári struktúrákat vizsgálja magyar és lengyel példák alapján. Azt mutatja be, mi ábrázolható egy hagyományos szótárban a világ nyelvi képéből, a fogalmak rendszeréből, valamint a szemantikai viszonyokból. A fejezet utolsó tanulmányában Anna Grzeszak közel 50 év magyar–lengyel összehasonlító vizsgálatainak szakirodalmát tekinti át.

A *Nyelvészet: nyelvhasználat* című második fejezet nyolc tanulmánya pragmatikai aspektusból közelíti meg a magyar nyelvet. Pap Andrea az udvariasság kérdéskörét vizsgálja a magyar mint idegen nyelv szempontjából a bókra adott válaszokra koncentrálna (magyar és nem magyar anyanyelvűek reagálásait összevetve), valamint áttekinti az udvariasság nyelvi eszközeinek tanítását. Agnieszka Veres-Guśpiel a társas viszonyulások nyelvi konstruálásával foglalkozik, a személyes névmási formák mint konstruáló elemek szerepét mutatja be az attitűdjelölésben. Sitkei Dóra a kérés beszédaktusának realizálását elemzi magyarul tanuló lengyel anyanyelvűek köztesnyelvi megnyilvánulásaiban. Dorota Dziewońska-Kiss a *disznó* fogalom nyelvi képét veti össze magyar és lengyel frazeologizmusok elemzésén keresztül, bemutatva azok társadalmi és kulturális hatásait. Anna Sobczak online kérdőívre alapozott empirikus kutatásaiban a *piros* és a *vörös* színnevek konkrét és figuratív vonatkozásait, illetve a kettő közötti különbségeket térképezi fel. Márku Anita a kárpátaljai magyarok internetes nyelvhasználatáról ad képet a nyelvi kreativitást és a többnyelvűség jelenségeit elemezve. Szymon Pawlas a protestáns felekezetek magyar és lengyel elnevezéseit veti össze bemutatva a szavak eredetét és jelentésárnyalatait. A fejezet utolsó írásában Borbás Gabriella az újszövetségi példázatok értelmezésében megfigyelhető kontrasztokat elemzi 16 bibliai példán keresztül.

A harmadik (*Nyelvtanítás*) fejezet hét tanulmánya a magyar nyelv tanítására és kulturális vonatkozásaira koncentrál. Magyarai Sára a magyar nyelv és hungarológia romániai oktatásának helyzetét mutatja be, és ismerteti, hogyan jelenik meg mindez az iskolai tantervekben. Török Katalin azt vizsgálja, hogy mennyiben nyújtanak segítséget az online szótárak a magyarul tanuló lengyel diákoknak a lengyelről magyarra fordításban. Kozak Ildikó a magyar szólások és közmondások tanításával kapcsolatos kérdéseket körvonalazza írásában. Dávid Mária arról ad érdekes és alapos elemzést, milyen

jelentősége van a magyar népdalnak, és hogyan lehet azt a magyar mint idegen nyelv tanításának szolgálatába állítani. Pap Dániel a szórend tanításának problémáját közelíti meg magyar mint idegen nyelvi szempontból. Paulóné Deme Krisztina az információ- és kommunikációs technológia (IKT) alkalmazásának lehetőségéről ad áttekintést az ingyenesen elérhető és a magyar mint idegen nyelv oktatásában is felhasználható online forrásokra összpontosítva. Agnieszka Barátka egy kérdőíves vizsgálat segítségével összegzi a Varsói Tudományegyetem magyar szakos hallgatóinak véleményét, az anyanyelvűséghez és az autentikus magyar nyelvi tananyaghoz való viszonyukat.

Az *Irodalom* címet viselő negyedik fejezet hat tanulmánya a második világháború utáni és a kortárs magyar irodalomba nyújt bepillantást. A fejezet első írásában Kinga Piotrowiak-Junkiért Rudnóy Teréz *„Szabaduló asszonyok. A szabadság első 24 órája”* (1946) című holokauszt-regényét mutatja be. Horváth Kornélia Weöres Sándor és Oszip Mandelstam költői szemléletmódja és poétikája között von párhuzamot egy-egy költemény szemléltetésével. Nagy Julianna kognitív szemantikai-hermeneutikai keretben értelmezi a nyelvi játék reprezentációját, a nyelvi konstrukciók újdonságait Varró Dániel költészetében három versen keresztül. Horváth Csaba Tóth Krisztina *„Párducpompa”* című kötetében elemzi a poszt posztmodern állapotot. Nagy László Kálmán a magyar próza egyik ifjú tehetségének, Potozky Lászlónak a regényeiről foglalja össze gondolatait a tanulmány címében feltett „Elmaradt katarzis vagy hungaropesszimizmus?” kérdésre válaszolva. A fejezet utolsó tanulmányában Kellermann Viktória és Vársári Melinda számol be a konferencia részét képező különleges eseményről, a Fiala Írók Szövetsége (FISZ) által szervezett irodalmi találkozóról és fordítói műhelymunkáról, melynek során lehetőség nyílt találkozni három fiatal magyar szerzővel.

A *Dráma és film* címet viselő (ötödik) fejezet a mai magyar drámairodalomba és a magyar filmes világba, valamint ezek lengyelországi fogadtatásába nyújt betekintést. Gizińska Csilla a mindennapiság poézisét vizsgálja a kortárs magyar drámában a Lengyelországban is megjelent magyar művekre és azok recepciójára helyezve a hangsúlyt. Visky András (aki maga is drámaíró, és akinek *„Pornó”* című művét Poznańban is bemutatták Jolanta Jarmołowicz fordításában) az új poétikus dráma és a színház karakterét, megkülönböztető jegyeit elemzi írásában a jelentősebb szerzőket és műveket kiemelve. Pászt Patrícia az ezredforduló magyar és lengyel drámairodalmának főbb jellegzetességeit foglalja össze két friss drámaantológia összehasonlítása alapján. A magyar filmművészet második aranykoráról ír Grzegorz Bubak, aki szerint a magyar film az elmúlt két-három évtized óta a legjobb időszakát éli számos díjat és elismerést szerezve. A mai magyar drámákkal és filmekkel foglalkozó fejezet utolsó tanulmányában Elżbieta Szawerdo Nemes László *„Saul fia”* című Oscar-díjas filmjének lengyelországi fogadtatását tárgyalja, amely film a lengyelországi bemutató óta több lengyel filmfesztiválon is szerepelt.

A kötet hatodik, s egyben utolsó, *Történelem* fejezetében olvasható három lengyel nyelvű tanulmány a magyar–lengyel kapcsolatokkal foglalkozik. Adam Szabelski a lengyel–magyar barátság mítoszának eredetéről ír a szabadság fogalmára koncentrálna. Ryszard Grzesik a magyar történelmi mitológia középkori krónikákban megjelenő hőseit mutatja be, kiemelve Attila és Szvatopluk legendáját. A kötetzáró tanulmányban

Lagzi Gábor két emigráns, a lengyel Jerzy Giedroyc és a magyar Gömöri György kapcsolatát illusztrálja levelezésüket (1958–2000) vizsgálva.

A tanulmánykötet a szerzők rövid bemutatásával zárul.

A poznaí Adam Mickiewicz Egyetemen működő magyar szak fennállásának 25 éves évfordulója alkalmából kiadott kötet különlegessége, hogy széles tematikájának köszönhetően nemcsak a hungarológiával foglalkozó szűkebb szakmai közönségnek szolgál újdonságokkal, hanem a magyar nyelv és kultúra iránt érdeklődők is találhatnak benne érdekességeket és hasznos ismeretanyagot. A kiadvány tehát értékes és tartalmas olvasmány mindenki számára, aki szeretné jobban megismerni a hungarológia mai helyzetét és annak kihívásait. A 37 tanulmányt tartalmazó konferenciakötetnek ünnepi rendeltetése mellett tudományos jelentősége is van, a bemutatott elméleti és empirikus kutatások és azok eredményei megfelelő alapot adnak további, a magyarságismeret tárgyköreire kiterjedő vizsgálatokra.

Pap Andrea